

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКА ДЕРЖАВНА МОРСЬКА АКАДЕМІЯ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН ТА
ІННОВАЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з навчально-методичної
роботи

Олена ДЯГИЛЕВА

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

<i>Освітньої компоненти</i>	<i>Філософія науки та інновацій</i>
<i>Ступінь вищої освіти</i>	<i>доктор філософії</i>
<i>Галузь знань</i>	<i>27 «Транспорт»</i>
<i>Спеціальність</i>	<i>271 Морський та внутрішній водний транспорт</i>
<i>Освітньо-наукова програма</i>	<i>Управління судновими технічними системами і комплексами</i>
<i>Курс</i>	<i>I</i>
<i>Форма навчання</i>	<i>Очна / заочна</i>

Робочу навчальну програму освітньої компоненти «Філософія науки та інновацій» розробила згідно з освітньо-науковою програмою та навчальним планом підготовки «Доктор філософії», галузь знань 27 «Транспорт», 271 «Морський та внутрішній водний транспорт» д. філос. н., проф. Лещенко А. М., 14 с., мова навчання українська.

Програму розглянуто та ухвалено на засіданні кафедри соціально-гуманітарних дисциплін та інноваційної педагогіки 28 серпня 2023 р. протокол № 1

Завідувач кафедри

(підпис)

Вікторія ДОБРОВОЛЬСЬКА

Гарант освітньо-наукової програми

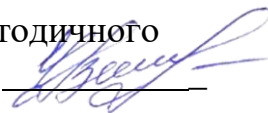
Володимир САВЧУК

Завідувач аспірантурою та докторантурою

Едуард АППАЗОВ

Завідувач відділу організаційно-методичного супроводу освітнього процесу

Валентина ЧЕРНЕНКО

Рада із забезпечення якості освітньої діяльності та якості освіти ХДМА

Протокол від 28 вересня 2023 року № 2

Позначення та скорочення:

ІМО – міжнародна морська організація;

ЄКТС – Європейська кредитно-трансферна система;

АТ – атестаційний тиждень;

Л – лекція;

ПЗ – практичне заняття;

ЛЗ – лабораторне заняття.

1. Місце освітньої компоненти в структурі освітньо-наукової програми

Освітня компонента «Філософія науки та інновацій» за навчальним планом є обов'язковою освітньою компонентою з блоку дисциплін щодо набуття загальнонаукових компетентностей.

Мета та завдання курсу. Освоєння аспірантами головної епістемологічної проблематики науки: аналізу концептуальних основ і логіко-методологічного апарату науки. Вивчення сучасних філософських і загальнометодологічних знання в галузі науково-дослідної роботи та формування вмій практично застосовувати сучасні філософські знання у процесі виконання власного наукового дослідження при розв'язанні комплексних завдань.

Інноваційно-наукове оволодіння аспірантами методами сучасного наукового мислення, теоретико-методологічними засадами та інноваційними підходами в філософії науки і самої науки. Це також репрезентація науки в якості головного інструмента прогресивного розвитку суспільства, модернізації і постмодернізації суспільного виробництва, що можливо здійснити тільки за умов високоякісної підготовки молодих науковців та оволодіння ними певними навиками та уміннями творчо-інтелектуальної діяльності.

Основні завдання викладання курсу полягають у наступному:

- освоєння загальних закономірностей, соціальних функцій та природи науки;
- формування знань щодо науково-пізнавальної, інших видів наукової діяльності, науки як соціальної інституції;
- оволодіння методологією наукового пізнання та методологією конкретних, зокрема, технічних наук та структури наукового дослідження;
- вивчення філософських основ технічного знання;
- аналіз динаміки розвитку науки, її світоглядно-аксіологічних вимірів;
- визначення суті інновацій;
- специфіка інновації як філософської та наукової категорії.

Пререквізити: загальний рівень знань не нижче базової вищої освіти, володіння держаною мовою, персональним комп'ютером на рівні користувача. Курс безпосередньо пов'язаний зі знаннями, отриманими у процесі вивчення курсу «Філософія».

Постреквізити: філософія науки та інновації дає можливість опанувати науки: філософію і методологію науки, філософію освіти; базову підготовку до практичного використання наукової методології в оволодінні інноваційними знаннями та вміннями, їх ефективного реалізації у власній науково-дослідній діяльності.

Методи навчання і викладання. Під час викладання перевага надається застосуванню як традиційної системи методів і прийомів, так і інноваційних інтерактивних методик (майстер-класи, науково-практичні семінари, наукові веб-семінари), інтерактивні лекції, ділові ігри, наукові дискусії, а також електронному навчанню в системі Moodle тощо.

Методи вимірювання компетентностей:

- об'єктивні тести з вибором відповіді;
- методи експертної оцінки (бесіда та аналіз інтелектуальних продуктів: презентації, реферати, проекти).

Місце освітньої компоненти в структурі основної освітньо-наукової програми

Вивчення освітньої компоненти «Філософія науки та інновацій» направлено на формування компетентностей та програмних результатів навчання, що представлено у табл. 1.1 та 1.2.

Таблиця 1.1 Загальні та професійні компетентності відповідно до ОНП

№ з/п	Компетентність
ЗК10.	Здатність проявляти креативність, продукувати нові ідеї для розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницької діяльності.
ЗК11.	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації, що отримана з різних джерел.
ЗК13.	Здатність планувати та виконувати наукові дослідження зі стадії постановки задачі до оцінювання та розгляду результатів і отриманих даних.
ЗК14.	Здатність продемонструвати свої знання та розуміння основних фактів, концепцій, правил та теорій, пов'язаних з предметом дослідження. Вміння інтерпретувати результати досліджень, здійснювати підготовку аналітичних матеріалів, наукових доповідей і презентацій та брати участь в дискусіях із досвідченими фахівцями.

Таблиця 1.2 Програмні результати навчання, якими повинен оволодіти здобувач відповідно до ОНП

№ з/п	Програмний результат навчання
ПРН03	Вибирати технологію пошуку інформації, співвідносити інформацію для вирішення конкретних дослідницьких задач.
ПРН04	Побудувати та аналізувати інформаційні бази.
ПРН07	Передбачати можливості для успішної реалізації інноваційних ідей.
ПРН08	Поважати думку колег, в тому числі, що мають іншу точку зору. Допомогати колегам у формальній та неформальній обстановці.
ПРН09	Використати знання щодо ментальності населення.

Після завершення вивчення освітньої компоненти аспіранти будуть готові до проведення наукових досліджень у всіх галузях знань та поглиблення філософської освіти; здійснювати власні наукові розробки та наукову-творчу

самореалізацію за зростаючими рівнями філософсько-наукової та інноваційної підготовки до наукової діяльності.

У результаті засвоєння освітньої компоненти здобувачі повинні

знати:

- філософсько-наукову методологію, гносеологію та епістемологію виникнення знань та їх перетворення в наукове знання в процесі пізнання;
- методи формування наукового світогляду та його системної репрезентації в активних формах наукового пізнання та акумуляції наукових знань;
- структуру наукового знання та сучасну класифікацію наук в історичній динаміці розвитку науки і зросту наукових знань;
- інноваційні підходи в науці та способи розвитку власного наукомісткого ресурсу знань, інноваційного світогляду як «бази знань» для творчо-наукової діяльності;
- основні праксіологічні способи і форми реалізації набутих знань в складанні науково-дослідних програм та методів активного впровадження отриманих результатів в практику і виробництво.

уміти:

- розпізнавати і таксопонувати наукове знання в кластери їх практичного задіяння та операційного використання;
- вміння когнітивного оперування знаннями на основі різних методологічних підходів, в різних професійно-світоглядних аспектах і контекстуалізаціях;
- вміння до здійснення філософсько-наукового та епістемологічного аналізу знань та їх IT-алгоритмізації в різних наукових дискурсах та інноваційно-логістичних дискурсаторах;
- розвивати науково-компотенційні вміння згідно з розробленими інноваційно-технологічними моделями особистої науково-творчої самореалізації (багатоступеневої);
- вміння створювати та оперувати наукового знання в режимах його інноваційної актуалізації і реактуалізації на основі розроблених науково-дослідних програм та IT-програмування у створенні інновації

отримати навички:

- виконання оригінальних досліджень, досягнення наукових результатів;
- здатність поважати думку колег, в тому числі, якщо має іншу точку зору;
- застосування інноваційних наукових знань.

2. Зміст освітньої компоненти

Опис освітньої компоненти «Філософія науки та інновацій»

Таблиця 2.1. Опис освітньої компоненти очної форми навчання

Термін вивчення		Обсяг		Розподіл академічних годин за видами занять					Контроль знань		
Курс	Семестр	Всього академічних годин	Кредити ECTS	Аудиторні заняття				Самостійна робота	Вид індивідуального завдання	Залік	Іспит
				Лекції	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Семінарські заняття				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	1	90	3	28	14	-	-	48	-	+	-

Таблиця 2.2. Опис освітньої компоненти заочної форми навчання

Термін вивчення		Обсяг		Розподіл академічних годин за видами занять					Контроль знань		
Курс	Семестр	Всього академічних годин	Кредити ECTS	Аудиторні заняття				Самостійна робота	Вид індивідуального завдання	Залік	Іспит
				Лекції	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Семінарські заняття				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	1	90	3	6	6	-	-	78	-	+	-

3. Структура освітньої компоненти

Таблиця 3.1. Зміст та опис освітньої компоненти

№ з/п	Назва розділів та тем	Обсяг годин					
		Очна форма навчання			Заочна форма навчання		
		Лекція	ПЗ	СР	Лекція	ПЗ	СР
1	2	3	5	6	7	9	10
1	Філософія науки. Специфіка філософського осмислення науки	2		3	2		5
2	Гене́за поняття науки у філософсько-історичному контексті	4	2	3			5
3	Філософське розуміння науки, наукових знань і пізнання, інноваційного мислення та інновації	2		3			5
4	Наукова діяльність та образ науки.	2		3	2		5
5	Науковий світогляд вченого та наукове дослідження	2	2	3		2	5
6	Сутність наукового тексту	2		3			5
7	Науково-дослідницькі форми та методи науки	2		3			5
8	Проблема істини в науці		2	3			5
9	Філософія техніки: Наука, техніка, технології	2	2	3			5
10	Традиційні, нетрадиційні та інноваційні підходи в науковому пізнанні, їх внутрішня структура і топологія	2		3			5
11	Наукові інновації та розвиток інноваційного світогляду і мислення	2	2	3			5
12	Інноваційна методологія створення наукового знання: когнітивні технології розробки інновацій та їх креативний синтез в нововведення	2		3	2		5
13	Творча самореалізація молодих науковців та інноваційні моделі їх успішного професійного самоствердження		2	3		2	5
14	Методи складання науково-дослідних програм зросту наукових знань	2		3			5
15	Проектна діяльність. Технології проектної діяльності	2		3			4
16	Доброчесність в науці та її соціальна роль		2	3		2	4
Всього		28	14	48	6	6	78

4. Рейтингова система для оцінювання успішності аспірантів

Для оцінювання успішності аспірантів очної та заочної форми навчання використовується рейтингова система, яка передбачає розподіл балів за виконання всіх запланованих видів робіт.

Таблиця 4.1. Бальні оцінки для елементів контролю очної та заочної форми навчання

Вид діяльності аспіранта		Максимальна к-сть балів за одиницю	Кількість одиниць	Максимальна к-сть балів
1	Робота на практичному занятті. Оцінюється: - повнота і змістовність відповідей на питання, їх аргументованість; - вміння вести дискусію.	3	7	21
2	Виконання тестів на самодіагностику (лекційний матеріал)	1	14	14
3	Підготовка презентації та захист індивідуальної роботи (за вибором здобувача)	7.5	2	15
4	Залік (тестові завдання)			0-50
Разом				100

5. Методи контролю та критерії оцінювання

Важливою і необхідною частиною навчального процесу є перевірка і оцінка знань аспірантів. Максимальну кількість балів, яку може отримати курсант протягом семестру, працюючи на лекціях і семінарських заняттях - 60. Максимальна кількість балів, яку може здобути курсант під час іспиту - 40.

При перевірці знань підсумкова оцінка «*відмінно*» (90-100 балів) ставиться, якщо курсант:

- оволодів програмним матеріалом;
- дає чітку відповідь, виявляє розуміння теми, відповідає в логічній послідовності, користується прийнятою термінологією;
- не допускає помилок у відповіді.

Підсумкова оцінка «*добре*» (75-89 балів) ставиться, якщо курсант:

- оволодів програмним матеріалом;
- дає правильну відповідь, але іноді за допомогою викладача;
- допускає у відповіді незначні помилки.

Оцінка «*задовільно*» (60-74 балів) ставиться, якщо курсант:

- основний програмний матеріал знає нетвердо, але більшість тем засвоїв;
- відповідь дає неповну, але має загальне розуміння щодо проблеми;
- потребує постійної допомоги викладача.

Підсумкова оцінка «*незадовільно*» (59 балів і нижче) ставиться, якщо курсант не знає більшості тем, не може дати чіткого пояснення на питання викладача, відповідає не логічно.

Таблиця 5.1 - Перелік суми балів в традиційну і міжнародну оцінку

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	відмінно	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
82-89	добре	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
75-81		C	Добре (в цілому правильне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
67-74	задовільно	D	Задовільно (непогано, але з незначною кількістю недоліків)
60-66		E	Достатньо (виконання відповідає мінімальним критеріям)
35-59	незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)
1-34		F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

6. Питання для проведення підсумкового контролю знань

1. Специфіка філософського осмислення науки.
2. Філософське розуміння науки, наукових знань і пізнання.
3. Інноваційного мислення та інновації.
4. Науково-дослідницькі форми та методи науки.
5. Традиційні, нетрадиційні та інноваційні підходи в науковому пізнанні.
6. Наукові інновації та розвиток інноваційного світогляду і мислення
7. Інноваційна методологія створення наукового знання.
8. Методи складання науково-дослідних програм зросту наукових знань
9. Проектна діяльність.
10. Технології проектної діяльності
11. Особливості наукового пізнання.
12. Соціальні функції науки.
13. Сцієнтизм та антисцієнтизм.
14. Диференціація та інтеграція наукового знання
15. Наука та критерії науковості
16. Функції наукового знання та дослідження.
17. Проблема класифікації науки.
18. Методи наукового пізнання.
19. Проблема класифікації форм знання. Побутове знання.
20. Міфологічне та релігійне знання.
21. Художньо-образне знання.
22. Особистісне знання.
23. Методологія науково-технічного пізнання. Техніка.
24. Оцінка техніки: аксіологічні аспекти технічного знання.
25. Специфіка загальнотехнічного рівня наукової методології.
26. Методологічні новації античності.
27. «Суверенітет» наукового методу.
28. Методологічні настанови мислителів Середніх віків.
29. Основи наукової раціональності.
30. Неопозитивістська концепція науки.
31. Постнекласична наука як етап формування в трансформуванні сучасної науки.
32. Синергетика в сучасній науці.
33. Поняття методології.
34. Діалектичний та метафізичний методи мислення.
35. Класифікація методів: методи теоретичного та емпіричного дослідження.
36. Наукова істина та істина в науці.
37. Сучасне розуміння проблеми істини в науці.

38. Прояви істини у науковому пізнанні.
39. Філософські теорії істини та можливості їх застосування у сучасній науці.
40. Загальні характеристики сучасної науки.
41. Синергетика як нова стратегія наукового пошуку.
42. Поняття доброчесності в науковому знанні: плагіат та шахрайство.
43. Пошук істини і природа наукових помилок.
44. Соціальна відповідальність вченого.
45. Морально-етичні проблеми авторства та співавторства

7. Рекомендована література

Основна:

1. Білуха М.Т. Методологія наукових досліджень: підручник. – К.: АБУ, 2002.
2. Сергієнко В. В. Філософські проблеми наукового пізнання. – Кременчук, 2011.
3. Рубанець О. М. Філософські проблеми наукового пізнання. – К., 2014.
4. Міхеєва В. Філософські проблеми наукового пізнання // Філософські проблеми наукового пізнання

Додаткова:

1. Муратова І. А. Філософські проблеми наукового пізнання: конспект лекцій / І. А. Муратова; ред.: Б. В. Новіков; Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін-т». - К., 2011. - 140 с.
2. Добронравова І.С., Сидоренко Л.І. Філософія та методологія науки: підр. для ВНЗ / І.С. Добронравова, Л.І. Сидоренко. – К.: ВПЦ «Київ. ун-т». – 2008. – 223 с.
3. Пікашова Т.Д., Шашкова Л.О. Основи історії науки і техніки: навч. посібник / Т.Д. Пікашова, Л.О. Шашкова. – К.: ІЗМН, 1997. – 399 с.
4. Ратніков В.С. Основи філософії науки і філософії техніки: навч. посібник / В.С. Ратніков. – Вінниця: ВНТУ, 291 с.
5. Ратніков В.С., Макаров З.Ю. Історія та філософія науки. Хрестоматія. – Вінниця: Нова книга, 2009. – 416 с.
6. Семенюк Е.П. Філософія сучасної науки і техніки: підр. – Львів: Світ, 2006. – 152 с.
7. Степаненко Д.М. Методологія наукових досліджень: підр. – К.: Знання, 2007. – 317 с.
8. Практична філософія науки: збірка наук. праць // Ірина. Добронравова. – Суми: Університетська книга, 2017. – 352 с.
9. Цехмистро И.З. Холистическая философия науки / И.З. Цехмистро – Суми: ВТД «Університетська книга», 2002. – 364 с.

Інфоресурси

1. https://stud.com.ua/50082/filosofiya/filosofske_vchennya_piznannya
2. https://pidruchniki.com/1854051639340/filosofiya/problema_piznannya_filosofiyi
3. https://studopedia.com.ua/1_70618_filosofskiy-analiz-protse-su-naukovogo-piznannya-gnoseologichni-problemi-nauki.html